

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

משימת הערכה בעברית לכיתה ט

משימת אמצע שנה

משך הבחינה: 90 דקות
אין שימוש בחומר עזר

שם: _____

כיתה: _____

לפניכם שלושה טקסטים 1-3. קראו אותם, וענו על השאלות שאחריהם.

טקסט 1

תנו סמארטפונים לתלמידים

ד"ר חגית מישר-טל*

הדילמות המלוות את פתיחת שנת הלימודים כוללות בשנים האחרונות התלבטות נוספת: האם לצייד את הילדים בטלפון נייד לבית הספר, וכיצד להגדירו – אמצעי מסיח מלמידה או כלי עזר?

המאפיין הזניח ביותר בטלפון החכם הוא הטלפון עצמו. מדובר הרי במחשב נייד המחובר לרשת, אמצעי שלפני שנים לא רבות יכולנו רק לחלום לשים בכף היד של תלמידי ישראל ולגרום להם להשתמש בו במוסדות החינוך. כיום, כשמכשירים אלה כבר בידיהם, בוחרים לא מעט מורים לאסוף אותם מהתלמידים בתחילת השיעור, ובתי ספר רבים אוסרים כליל על שימוש בהם בשטחם.

הסמארטפון (טלפון חכם) אינו אויב. במקום למנוע ולהעניש תלמידים שמשתמשים בסמארטפונים בבית הספר, צריך למצות את הפוטנציאל העצום הקיים בהם ללמידה. הם מאפשרים למורים להפנות את תלמידיהם לחומרים רלוונטיים ללמידה ברשת, לפתח אסטרטגיות לחיפוש מידע ולהערכתו ולעשות שימוש בחומרים אקטואליים. שפע האפליקציות (יישומונים) והמערכות המובנות – מולטימדיה, צילום, הקלטה ומדידת מרחק, טמפרטורה או כיוון למשל, עשויות אף הן להיות כלי עזר חינוכי יעיל.

אפשר לשלב את הטלפונים בהוראה בכיתה באמצעות שימוש במערכות ליצירת סקרים או במשחקים אינטראקטיביים, ואפשר לצאת בעזרתם החוצה ולהפוך את המרחב החוץ-כיתתי למהנה ומאתגר באמצעות משחקים, למשל.

ומה עם התלמידים שאין להם טלפון? האם מערכת החינוך צריכה להגדיל את הפער ביניהם ובין אלו שידם משגת? התשובה היא שגם כך וגם כך מרבית התלמידים מגיעים עם טלפונים, והתעלמות ממנו אינה הפתרון וגם לא מניעת השימוש בטלפון. יש לתת מענה לתלמידים ללא טלפון באמצעות פרויקט מערכתי דוגמת "מחשב לכל ילד".

המסר לתלמידים צריך להציב את הסמארטפון לא כאויב הלמידה, אלא כהיפך הגמור. זהו אמצעי תומך שנמצא ברשות התלמיד, ובעזרת ידע והנחיה נכונים יוכל לשמש ככלי עזר בכל מקום וזמן.

*מעובד מתוך "וואלה ניוז", 1.9.2016.

טקסט 2

מורים יקרים, תנו להם סמארטפונים

חגית ירום-גרוס*

בזמן האחרון אנו עדים לוויכוחים רבים על אודות שילוב סמארטפונים ואמצעים דיגיטליים בתהליכי ההוראה והלמידה בבית הספר. בין היתר, התבשרנו על כך שבצרפת אוסרים על התלמידים להכניס מכשירים סלולריים לכיתות. גם בישראל יש בתי ספר שדורשים מהתלמידים להפקיד את הסמארטפונים שלהם במזכירות בתחילת היום, כדי שחלילה לא ייצרו קשר עם העולם החיצון ויבטיחו כביכול את מתן תשומת הלב ללמידה בכיתה נטולת עננים למיניהם. ואולם כשמדובר בשימוש לצורכי למידה, יש למכשיר הקטן והמופלא הזה יכולת לגשר על פערים לא קטנים בין הילדים, ואם משתמשים בו במינון הנכון – יש סיכוי שאפילו נגרום להם לאהוב לבוא לבית הספר.

בית הספר במשמעותו כיום שולל בבסיסו חירויות מסוימות מתלמידיו, חלקן מוצדקות ומחויבות המציאות, וחלקן מחויבות המציאות אך לא תמיד מוצדקות. כאן נכנס לתמונה הצוות החינוכי, שנתפס פעמים רבות כמי ששולל זכויות אלה. כתוצאה מכך מתפתחת לעתים תחושת ניכור בין המורה לתלמידים, ללא קשר ליכולת המורה ליצור קשר אישי עם כל תלמיד ותלמיד. משהו בניכור הזה מסרב להתפוגג. שימוש בסמארטפון עשוי לסייע בהפגת תחושת הניכור ולאפשר לתלמיד ולמורה "לגלוש" יחד למרחב שיתופי שמדבר בשפה אחת, שהמורה בה אינו בעל הסמכות העיקרי על הידע, אלא פועל יותר כמכוון למידה, מנחה או לומד יחד עם התלמידים נושא או חומר חדש.

אם תרצו או לא, הסמארטפונים נהיו הבייביסיטר החדש. אנחנו גדלנו על טלוויזיה והם נולדו עם הסמארטפון ביד, בייחוד בתנוחת הסלפי המוכרת. כשמורה אומרת לתלמידים בתחילת השיעור להוציא ספרים ומחברות, עובר בכיתה רחש של תסכול המתבטא באנחות כבדות. מה לעשות, דור ה־y לא יודע לדחות סיפוקים, אבל כשבסוף השיעור התלמידים מתבקשים להוציא סמארטפון ולגלוש באפליקציה שבודקת מה הם זוכרים מהשיעור – הניצוץ חוזר לעיניהם.

* מעובד מתוך "דה מארקר", 3.9.2018.

טקסט 3

”אבל המורה, אני מְגַלֶּת!”

איריס ליפשיץ-קליגר*

הפצצה שהטילה באחרונה ממשלת צרפת הקֶּתָה גלים בעולם: מספטמבר 2018, הכריז שר החינוך הצרפתי, תיאסר לפי חוק הכנסתם של סמארטפונים לבתי הספר – בשיעורים וגם בהפסקות – לילדים מתחת לגיל 16. להורה הישראלי, שילדיו מסתובבים ימים שלמים כשראשיהם תקועים במסך, ההכרזה נראית מדע בדיוני. האם זה אפשרי בכלל? האם למרות החששות של כולנו, לסמארטפונים אין גם יתרונות שאפשר לנצל? מה עוֹשָׂה, אם בכלל, מערכת החינוך הישראלית בנוגע לתופעה שזכתה לתגובה כה חריפה בצרפת?

ישראל העניקה לסמארטפונים חיבוק חם. המספרים מדהימים: נכון להיום, ל־97% מהתלמידים בישראל יש סמארטפון. בדרך כלל, ילד עולה לכיתה א' כשהוא כבר מצויד בטלפון עוד מהגן. הילדים מבלים לפחות חמש שעות ביום מול מסך הטלפון שלהם. אבל שעות אלה מתחלקות על פני אינספור הצעות, התעסקויות, שליחת הודעות ובדיקת סטטוסים. מה שכמובן, לא עולה בקנה אחד עם חוזר מנכ”ל של משרד החינוך¹, האוסר על שימוש בטלפונים במהלך שיעורים ומורה להשאירם בתיק כשהם כבויים. לפי החוזר, אפילו בהפסקות ובפעילות מחוץ לבית הספר, השימוש בסמארטפונים אמור להיעשות בהתאם להוראות הצוות.

בפועל, די ברור שהסוסים הסלולריים ברחו זה מכבר מהאורווה. לצד התקנות המגבילות הבינו במשרד החינוך כי אפשר להפוך את הסמארטפון לכלי יעיל ללמידה, אפילו לחלק מתוכנית הלימודים. המפתח הוא מציאת דרך להפעיל את הסמארטפונים במסגרת השיעור: לחיפוש חומרים ברשת, לניצול שפע המידע, למתן תשובות מיידיות לשאלות שונות, לתיעוד תהליכים במהלך השיעור. כך, למשל, במהלך שיעור תנ”ך באחד מבתי הספר בארץ, למדה כיתה פרק מספר יחזקאל. כאשר כמה תלמידים החלו לזמזם לעצמם את השיר של חיים חפר ”יחזקאל” לפי הלחן של ”החלונות הגבוהים” (”אל אל אל יחזקאלי”), המורה שיתפה פעולה, ובמקום לנזוף בהם ביקשה מהם לחפש באמצעות הטלפונים שלהם את מילות השיר. וכך השתנה השיעור, ובאמצעות הטלפונים הפך לשיעור שבו מנתחים את השיר ומשווים אותו לנוסח התנ”כי.

לדעת מורים, אי אפשר להתעלם יותר מהעובדה שהטלפון משמש כמקור מידע גם במהלך שיעורים. אם תלמיד שואל שאלה והמורה אינו שולט במידע, אפשר לבדוק מייד ולהשלים את המידע. אז נכון, הסמארטפון הוא גורם מסיח דעת, אבל צריך ללמד את התלמידים איך להתנהג בעולם עם גירויים שונים. אנחנו המורים עושים בעצמנו שימושים של הפניית התלמידים לסרטונים ולאפליקציות בעת העברת מערכי שיעור בכיתה.

*מעובד מתוך ”ידיעות אחרונות”, 16.12.2017.

¹חוזר מנכ”ל הוא מסמך הנחיות מחייבות מטעם מנכ”ל משרד החינוך המופץ למנהלי מוסדות חינוך ולמפקחים.

פרק א: הבנת הנקרא והבעה בכתב (50 נקודות)

בפרק זה ענו על כל השאלות 1-5.

הקפידו על כתב יד ברור, על שימוש בסימני פיסוק ועל תקינות לשונית.

1. לכותבי הטקסטים 1-3 יש עמדה משותפת בנוגע לשימוש בטלפון חכם (סמארטפון) בבית הספר. נסחו את העמדה המשותפת של שלושת הכותבים. (5 נקודות)

2. בפסקה האחרונה בטקסט 3 הכותבת מציגה טענה שעשויים להעלות המתנגדים לעמדתה.
א. העתיקו מתוך פסקה זו את טענת המתנגדים שהכותבת מביאה. (4 נקודות)

ב. העתיקו את המילה או צירוף המילים המרמז על הצגת הטענה האחרת. (2 נקודות)

ג. בטקסט 1 מוצגת הסתייגות נוספת מטענת הכותבת. מהי ההסתייגות? (4 נקודות)

3. קראו את הקטע שלפניכם* וענו על השאלה שאחריו:

94% מתלמידי התיכון בישראל גולשים ברשתות החברתיות במהלך השיעורים. כך עולה ממחקר חדש שנערך בבית הספר למדעי המדינה באוניברסיטת חיפה. מהנתונים עולה כי כל תלמיד משתמש בנייד ב־60% מהשיעורים בממוצע.

”בולטת מידת השימוש הגבוהה ביישומונים רבים, אשר הפרעתם למהלך השיעור גבוהה, ויש בהם נזק ארוך טווח מעבר לגבולות הפיזיים של הכיתה וזמן השיעור”, ציינו החוקרים. עוד הם טוענים שהשימוש המוגבר בטלפון נייד במהלך השיעור מעיב על מערכת החינוך בכללותה, על האקלים הבית ספרי, על ההישגים הלימודיים של הכיתה, על חוויית הלמידה של התלמיד ועל שחיקתו של המורה בבואו להתמודד עם בעיות המשמעת בכיתה.

* מעובד על-פי אוניברסיטת חיפה, מערך תהוד”ה, 2 בינואר 2013.

8. ממחקרים עולה שתלמידים שלמדו בעזרת סמארטפונים **הפגינו** שליטה גם בחומר הנלמד וגם במיומנויות טכנולוגיות.

לפניכם חמישה משפטים. שבצו את הפועל **להפגין** רק במשפטים המתאימים. הקפידו על שיבוץ הפועל בזמן ובגוף המתאימים. (3 נקודות)

- המנהל _____ עבודה ללקוחותיו.
- האם _____ אהבה לבנה הקטן.
- באספה הגדולה _____ הנוכחים נגד עליית המחירים.
- בעלי חיים רבים _____ חכמה רבה.
- הנער _____ צפייה בטלוויזיה שעות רבות.

9. יש הסבורים כי על בית הספר **להטיל** מגבלות על שימוש בטלפון סלולרי שלא לצורכי למידה. לפניכם רשימת מילים. הקיפו רק את המילים שמתאים לצרף לפנייהן את שם הפועל **להטיל**. (4 נקודות)

מס, אידיאולוגיה, שפה, אחריות, אימה, שאלה, צל, תקציב, שאיפה

פרק ג: שם המספר (5 נקודות)

10. א. לפניכם משפטים ובהם מספרים מודגשים. כתבו במילים את המספרים המודגשים.

- **93%** מתלמידי התיכון בישראל גולשים ברשתות החברתיות.
- במחקר השתתפו **144** מורים ומורות.
- במאמר **1** מוצג מחקר בנושא השימוש בטלפון הנייד בשיעורים.

ב. הקיפו במעגל את צורות שם המספר הנכונות במשפט שלפניכם.

המאמר פורסם **בשניים** / **בשני** בינואר בשנת

אלפיים ושלשה עשרה / **אלפיים ושלוש עשרה** / **אלפיים ושלשה עשר**.

פרק ד: תחביר ומערכת הצורות (32 נקודות)

ענו על ארבע מבין השאלות 11-16 (לכל שאלה – 8 נקודות)

11. לפניכם שלושה משפטים. קראו אותם וענו על השאלות שאחריהם.

- **בשל האפשרות לחיפוש מידע הסמארטפון משמש כלי עזר חינוכי יעיל.**
סוג המשפט _____
- **בסמארטפון קיימות שפע אפליקציות, ולכן הוא יכול לשמש כלי עזר חינוכי יעיל.**
סוג המשפט _____
- **מפני שבית הספר שולל לעיתים חירויות מסוימות מתלמידיו, מתפתחת לעיתים תחושת ניכור בין המורה לתלמידים.**
סוג המשפט _____

א. ציינו ליד כל אחד מהמשפטים את סוג התחבירי: פשוט, מורכב או איחוי.

ב. במשפטים אלה קיים אותו קשר לוגי. ציינו מהו. _____

ג. הקיפו בכל אחד מהמשפטים את המילה או המילים המבטאות קשר לוגי זה.

12. לפניכם קטע ובו מודגשים שישה צירופים.

א. מיינו את הצירופים המודגשים בטבלה שלפניכם.

תשעים וארבעה אחוזים **מתלמידי התיכון** בישראל גולשים ב**רשתות החברתיות** במהלך השיעורים, כך עולה **ממחקר חדש** שנערך בבית הספר למדעי המדינה באוניברסיטת חיפה. השימוש המוגבר ב**טלפון הנייד** במהלך השיעור מעיב על מערכת החינוך בכללותה, על האקלים הבית ספרי, על ההישגים הלימודיים של הכיתה, על חוויית הלמידה של התלמיד ועל **שחיקתו של המורה** בבואו להתמודד עם **בעיות המשמעת הקשות**.

(מעובד על פי אוניברסיטת חיפה, לא זמינים ללמידה, מערך תהוד"ה, 2013)

צירוף שם עצם ושם תואר	צירוף סמיכות	צירוף סמיכות ושם תואר

ב. פעלו בהתאם להנחיות האלה:

(1) המירו את הצירוף **מערכת החינוך** לצירוף **שם עצם ושם תואר** _____

(2) המירו את הצירוף **מקור מידעי** לצירוף **סמיכות** _____

13. א. לפניכם קטע. ציינו בכל אחד מהמשפטים 1-5 בקטע את הנושא ואת הנשוא.

¹ הטלפונים החכמים שינו את חיינו ואת חיי ילדינו. ² באמצעות הטלפונים מנהלים המשתמשים

שיחות עם כל אחד בכל זמן ומכל מקום. ³ גם בין כתלי בית הספר נעשה בטלפון שימוש רב.

⁴ בעצם, הסמארטפון ממלא את מקומו של המחשב הנייד. ⁵ כתוצאה מכך משתמשים בו

התלמידים ככלי עזר במהלך השיעור.

ב. לפניכם שלושה משפטים ובכל משפט מודגשת צורת בינוני. הקיפו את חלק הדיבר של כל אחת מן המילים המודגשות: שם עצם, שם תואר או פועל

- ביוני 1946 הציגה חברת תקשורת גדולה את הטלפון הראשון שמופעל מכלי רכב.
חלק הדיבר: שם עצם, שם תואר או פועל
- רק נוסעים שקנו מראש כרטיס שמור יכולים לשבת בקרון השקט.
חלק הדיבר: שם עצם, שם תואר או פועל
- תלמידים המשתמשים רבות בסמארטפונים בשיעורים מדווחים על למידה מעניינת.
חלק הדיבר: שם עצם, שם תואר או פועל

14. לפניכם טבלה ובה פעלים המשובצים במשפטים.

השלימו את הטבלה בהתאם לנדרש בנוגע לכל אחד מהפעלים. כתבו במקומות הריקים בלבד.

שם הפעולה (מאותו שורש ומאותו בניין)	שם הפועל (מאותו שורש ומאותו בניין)	הבניין	השורש	הפועל
				משרד החינוך הִרְחִיב את תוכניות הלימודים המשלבות סמארטפון.
				המורים מרשים שימוש בסמארטפון כשִׁמְדָּבָר בלמידה.
				תלמידים לעיתים אינם מְהַסְּסִים לענות לטלפון בזמן שיעור.
				התלמידים יִדְרְשׁוּ לכבות את הטלפונים בזמן השיעור.
				אם נשתמש בסמארטפון במינון הנכון, יש סיכוי שאפילו נִגְרָם להם לאהוב לבוא לבית הספר.

15. לפניכם רשימת שמות עצם.

מְשֵׁתָת, לְמִידָה, סְפָרָה, תְּקִשָּׁת, יְשׁוּמוֹן, בְּדִיוֹנִי

א. מיינו בטבלה שלפניכם את שמות העצם לשתי קבוצות לפי דרך התצורה שלהם: שורש ומשקל או בסיס וצורן סופי.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

- ב. העתיקו מתוך הרשימה שם עצם אחד במשקל שמות הפעולה.
 ג. העתיקו מתוך הרשימה שם עצם אחד שהמשקל או הצורן הסופי הם במשמעות של הקטנה.

16. לפניכם חמישה משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- מורים רבים **אִמְצוּ** דרכי הוראה מגוונות בשילוב סמארטפון.
- מידע רב בעבודת התלמידים **נִלְקַח** מוויקיפדיה.
- הנתונים על אחוז תלמידי התיכון שגולשים ברשתות החברתיות במהלך השיעורים **מְבַסָּס** על מחקר.
- הורים רבים **מְטַרְדִים** מהשעות הרבות שהילדים מבלים מול מסך הטלפון ביום.
- בבתי ספר רבים **דוֹרְשִים** מהתלמידים להפקיד את הסמארטפונים שלהם במזכירות.

א. מיינו את הפעלים המודגשים בטבלה הבאה לשתי קבוצות: פעלים פעילים ופעלים סבילים.

פעלים פעילים	פעלים סבילים

ב. בחרו באחד הפעלים הסבילים וכתבו אותו בצורתו הפעילה (בכל גוף וזמן שתבחרו). הפועל הסביל הוא _____ צורתו הפעילה היא _____

בהצלחה

תלמידים יקרים,

לקראת סיום נשמח אם תשיבו על השאלות שלפניכם. הקיפו במעגל את התשובה הנכונה ביותר בנוגע אליכם.

א. המבחן היה לי

1. קל מאוד 2. קל 3. מעט קשה 4. קשה אוד

1. הקיפו את השאלות שהיה לכם קשה מאוד לענות עליהן:

8	7	6	5	4	3	2	1
16	15	14	13	12	11	10	9

ב. אני נהנה ללמוד בשיעורי עברית

1. מאוד לא מסכים 2. לא כל כך מסכים 3. קצת מסכים 4. מסכים 5. מסכים מאוד

ג. חשוב ללמוד עברית

1. מאוד לא מסכים 2. לא כל כך מסכים 3. קצת מסכים 4. מסכים 5. מסכים מאוד

ד. קשה לי ללמוד עברית יותר ממוקצועות אחרים

1. מאוד לא מסכים 2. לא כל כך מסכים 3. קצת מסכים 4. מסכים 5. מסכים מאוד